

unmeaning. -3 Having no testicles. -ला N. of a plant (केतकी). -लम् Fruitlessness, unprofitableness; नावमः कर्मकल्पोऽपि विफलायैश्वरार्पितः Bhāg. 8. 5. 48.

विफलीकृ 8 U. To frustrate, defeat, foil, render fruitless.

विफलीभू 1 P. To become useless or unprofitable, be foiled.

विबन्ध् 9 P. 1 To bind or fasten (on different sides). -2 To stretch out, extend.

विबद्ध p. p. 1 Fastened, tied. -2 Obstructed, stopped. -3 Constipated.

विबन्धः 1 Constipation. -2 Obstruction. -3 Encircling, a circular bandage; Śusr.

विबन्धु a. Having no relations; भ्रातुर्यविष्टस्य सुताम् विबन्धून् प्रवेश्य लाक्षाभवेन ददाह Bhāg. 3. 1. 6.

विबाध् See बाध्.

विबाधा Pain, anguish, torment, agony.

विबुध् 1 P., 4 Ā. 1 To wake up, awake; निमील्य नेत्रे सहसा व्यबुध्यत Ku. 5. 57. -2 To become conscious. -3 To observe, perceive; find out. -Caus. 1 To awaken, rouse. -2 To restore to consciousness; अथ मोहपरायणा सती विवशा कामवधूर्विबोधिता Ku. 4. 1.

विबुद्ध p. p. 1 Aroused, awakened, wide awake; Ś. 2. -2 Expanded, blossomed, full-blown; महाबलः कमलविबुद्धलोचनः Mb. 7. 155. 43. -3 Clever, skilful; अन्यथा प्रतिपन्नास्ते विबुद्धाः स्वेषु कर्मसु Mb. 14. 36. 29. -4 Unconscious.

विबुधः 1 A wise or learned man, sage; सख्यं साप्तपदीन् भो इत्याहुर्विबुधा जनाः Pt. 2. 47. -2 A god, deity; अभून्वृषो विबुधसखः परंतपः Bk. 1. 1; गोप्तारं न निर्धीनां महयन्ति महेश्वरं विबुधाः Subhās. -3 The moon. -Comp. -अधिपतिः, -इन्द्रः, -ईश्वरः epithets of Indra. -अनुचरः a god's attendant; Ms. 11. 47. -आवासः a temple. -इतरः a demon. -गुरुः Brihaspati or the planet Jupiter. -तटिनी the Gangā river. -द्विष्ट, -शत्रुः a demon; बन्दीकृता विबुध-शत्रुभिरर्धमार्गे V. 1. 3.

विबुधानः 1 A learned man. -2 A teacher.

विबोधः 1 Awakening, being awake. -2 Perceiving, discovering. -3 Intelligence. -4 Awakening, becoming conscious, one of the 33 or 34 subordinate feelings (or व्यभिचारिभाव) in Rhetoric; निद्रानाशोत्तरं जायमानो बोधो विबोधः R. G. -5 Inattention, absence of mind. -6 (In drama) The unfolding of the faculties in carrying out an object.

विबुभूषा The wish to manifest one's self; एकैकस्यां दशदश प्रकृतेर्विबुभूषया Bhāg. 3. 3. 9.

विब्वोकः See विब्वोक.

विबू 2 U. 1 To say, speak. -2 To speak of or about. -3 To speak falsely or wrongly; अमुवन् विब्रुवन् वापि नरो भवति किल्बिषी Ms. 8. 13. -4 To explain, expound, interpret; न विब्रूयान्बृषो धर्मं चिकीर्षन् हितमात्मनः Ms. 8. 390. -5 To quarrel, dispute, contend about. -6 To disagree with, contradict.

विभज् 1 U. 1 To divide, distribute; विभज्य मेरुर्न यदर्धिसाकृतः N. 1. 16; पत्रिणां व्यभजदाश्रमाद्दहिः R. 11. 29; 10. 54; बगुर्विभक्तावयवं पुमानिति Śi. 1. 3; संख्यामङ्गलदीपिका विभजते शुद्धान्तवृद्धो जनः V. 3. 2 'distributes or places'. -2 To divide (as property, patrimony &c.); विभक्ता भ्रातरः 'divided brothers.' -3 To distinguish, discriminate. -4 To honour, worship. -5 To separate from; विभक्ता रक्षःसंवाधम् Rām. 5. 53. 37. -6 To open (a box or chest).

विभक्त p. p. 1 Divided, partitioned (as property &c.). -2 Divided, separated in interest, as in विभक्ता भ्रातरः; विभक्ताः सहजीवन्तो विभजेरन् पुनर्यदि Ms. 9. 210. -3 Parted, separated, made distinct; Śi. 1. 3; वायवीयैर्विगण्यन्ते विभक्ताः परमाणवः Y. 3. 104. -4 Different, multifarious. -5 Retired, secluded. -6 Regular, symmetrical. -7 Ornamented. -8 Measured. -क्तः N. of Kārtikeya. -कम् 1 Solitude, retirement. -2 A share. -3 Property (divided). -4 Separation. -Comp. -जः a son born after partition of the family-property (between his parents and brothers).

विभक्तिः f. 1 Separation, division, partition, apportionment; कालं कालविभक्तीश्च Ms. 1. 24; कथं सृष्टानि भूतानि कथं वर्णविभक्तयः Mb. 12. 182. 3; कशापातेषु दृश्यन्ते नानावर्ण-विभक्तयः Pañcharātram 2. 4. -2 Division, separation in interest. -3 A portion or share of inheritance. -4 (In gram.) Inflection of nouns, a case or case-termination.

विभज्य ind. By dividing, distinguishing. -Comp. -पाठः the distinct pronunciation.

विभञ्ज् 7 P. To break asunder, break to pieces, shatter.

विभङ्गः 1 Breaking, fracture. -2 Stopping, obstruction, stoppage; तृष्णाक्षेतोविभङ्गः Bh. 2. 26. -3 Bending, contraction (as of the eyebrows); भ्रूविभङ्गकुटिलं च वीक्षितम् R. 19. 17. -4 A fold, wrinkle; बलीविभङ्गचतुरं स्तनभारविनामितम् Mb. 4. 14. 22. -5 A step, stair; शिला-विभङ्गोर्मृगराजशावस्तुङ्गं नगोत्सङ्गमिवास्तुरोह R. 6. 3. -6 Breaking out, manifestation; विविधाविकारविभङ्गम् Git. 11 -7 Division; मसारगल्वकर्मयैर्विभङ्गैर्विभूषितं हेमनिबद्धचक्रम् Mb. 12. 46. 33. -8 A wave.

विभङ्गिः Mere appearance or resemblance.

विभङ्गुर a. Unsteady (as a look).

विभवः 1 Wealth, riches, property; अतनुषु विभवेषु ज्ञातयः सन्तु नाम Ś. 5. 8; R. 8. 69. -2 Might, power, prowess, greatness; एतावान् मम मतिविभवः V. 2; वाग्विभवः